

Millî Kültür Araştırmaları Dergisi

(MİKAD) Cilt: 2- Sayı: 2- Aralık 2018

ISSN: 2587-1331

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ V. ve VI. DÖNEM URFA MEBUSU AHMET VEFİK YAZGAN ve MECLİS FAALİYETLERİ

Ayşen ARSLAN*

ÖZET

Bu araştırmanın konusu, Türkiye Büyük Millet Meclisi V. ve VI. Dönemi'nde Urfa Mebusluğu görevinde bulunmuş olan General Ahmet Vefik Yazgan'ın hayatı ve meclis faaliyetleridir. Araştırmada Milli Mücadele Dönemi'nin görev almış subaylarından biri olan General Ahmet Vefik Yazgan'ın hayatı ve meclis faaliyetleri tarihsel açıdan değerlendirilerek, dönemde yaşanan sosyal, siyasal ve ekonomik olaylar hakkında fikir edinmek ve General Ahmet Vefik Yazgan'ın meclis çalışmalarına katkılarının neler olduğunun ortaya konulması amaçlanmaktadır. Araştırma konusu hakkında TBMM Arşiv kayıtları, Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi belgeleri, parlamento tarihimiz, askeri veterinerlik ile ilgili kitaplar ve makaleler taranarak General Ahmet Vefik Yazgan'ın hayatı ve meclis faaliyetleri elde edilen bilgi ve belgeler ışığında detaylandırılmaya çalışılmıştır. Araştırmanın sonucunda General Ahmet Vefik Yazgan'ın hayat hikâyesinin yanı sıra farklı konularda öneriler verdiği, kanun teklifleri sunduğu ve meclis kürsüsünden yapmış olduğu konuşmaları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ahmet Vefik Yazgan, Urfa, TBMM

GRAND NATIONAL ASSEMBLY of TURKEY 5th and 6th SEMESTER URFA MPS AHMET VEFIK YAZGAN and HIS ACTIVITIES in ASSEMBLY

ABSTRACT

The subject of this research is Grand National Assembly of Turkey 5th and 6th Semester Urfa Mps General Ahmet Vefik Yazgan's life and his activities in the assembly. In this research, as one of the officers in the Independence War General Ahmet Vefik Yazgan's life and his activities in the assembly will be evaluated from the perspective of history and social, political and economic events of the period will be seen and also how the activities of Ahmet Vefik Yazgan's effected to works of Grand National Assembly of Turkey will be seen. All these studies have been done by looking at archive records of Grand National Assembly of Turkey, Prime Ministry Republic Archive, parliamentary history books and military veterinary books. As a result of the research, all the things done by Ahmet Vefik Yazgan in the assembly and story of his life are uncovered.

Key Words: Ahmet Vefik Yazgan, Urfa, Grand National Assembly of Turkey

* Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Tarih Anabilim Dalı Doktora Programı Öğrencisi, aysenarslan10@gmail.com

GİRİŞ

Cumhuriyet Halk Fırkası'na muhalif olarak 17 Kasım 1924 yılında Kazım Karabekir başkanlığında kurulan Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası 3 Haziran 1925'te adının irticaya destek olduğu şeklinde anılması üzerine kapatıldı. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının kapatılmasıyla Cumhuriyet Halk Fırkası, Türkiye'de tek siyasi güç haline geldi (Karpaz, 2012: 34). Mecliste yalnızca Cumhuriyet Halk Fırkasının milletvekilleri olması sebebiyle, hükümetin denetlenmesi zorlanmıştı bu yüzden hükümetin denetlenmesinin gerekli olduğunu düşünen Mustafa Kemal Paşa yakın arkadaşı Ali Fethi Okyar'a bir teklif götürerek Serbest Cumhuriyet Fırkasının kurulmasını sağlamıştır (Ertem, 2010: 1-22). Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın hızla iktidara gelmek istemesi üzerine Mustafa Kemal Paşa, Fethi Bey'e iktidara geçmek hususunda acele ettiklerini, iktidarda bulunan kişilerin düşmesi üzerine memlekette huzuru sağlamanın zor olabileceğini dile getirerek bir uyarıda bulunmuştur. TBMM 1 Kasım 1930'da olağan toplantısını açarken Mustafa Kemal Paşa, Belediye seçimlerinde çıkan olaylarla ilgili fırkaları uyarmıştır. Daha sonra Fethi Bey, TBMM'de Belediye seçimlerinde yaşanan yolsuzluklarla ilgili Dâhiliye Vekili Şükrü Kaya Bey'e bir gensoru önergesi yöneltmiş, 15 Kasım'da yaşanan olumsuz gelişmelerden sonra Fethi Bey 17 Kasım 1930 tarihinde Dâhiliye Vekâletine gönderdiği dilekçeyle Serbest Cumhuriyet Fırkasını kaldırdığını beyan etmiştir (Tunçay, 2015: 274-275).

Tek parti döneminde Türk Ocaklarının etkili bir biçimde örgütlenmiş olmasını Mustafa Kemal Paşa kendisine karşı muhalefet olarak görmüş böylece bir kısmını etkisiz hale getirmeye çalışırken bir kısmını da kendisine bağlamayı düşünmüştür. Mustafa Kemal Paşa'nın Türk Ocaklarının Halk Fırkasına katılması gerektiğini ileri sürmesiyle 10 Nisan 1931 tarihinde Türk Ocakları Cumhuriyet Halk Fırkasıyla birleşme kararı almıştır (Tunçay, 2015: 306-307). Öte yandan 1931 yılında totaliter eğilimleri ile öne çıkan Recep Peker, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği'ne getirilmiştir. Recep Peker'in totaliter eğilimli ülke yönetimi, CHP'nin devlet üzerindeki etkisini artırmıştır. 1935 yılına gelindiğinde ise CHP idaresi parti ile devletin yönetim kadrolarının birleştirilmesine dair bir tasarıyı kabul etmiş, partinin genel sekreteri içişleri bakanı, partinin il başkanları ise vali olarak atanmıştır (Ahmad, 2012: 82).

TBMM'nin V. Ve VI. Döneminde mebusluk yapmış olan Ahmet Vefik Yazgan'ın meclis faaliyetlerine geçmeden önce meclisin V. Döneminden önce yaşanmış olaylar hakkında bilgi vermeye çalıştık. Bu bilgilerin devamında Ahmet Vefik Yazgan'ın hayatı ile ilgili bilgiler vermeyi amaçladık. Ahmet Vefik Yazgan 1872 yılında Ürgüp'te dünyaya gelmiştir. Babasının adı Recep Bey, annesinin adı Asiye Hanım'dır. 1869 yılı doğumlu Ayşe Hanım ile hayatını birleştirmiş, bu evliliğinden Hanife Havva, Mehmet Recep ve Fatma Hanife isimlerinde üç evlat sahibi olmuştur. 28 Ocak 1896 tarihinde teğmen rütbesi ile mezun olarak okulunu bitirmiştir. 16 Mart 1897 tarihinde yüzbaşı rütbesine, 4 Kasım 1908 tarihinde kolağalığına, 27 Nisan 1911 tarihinde ise binbaşılık rütbesine terfi etmiştir. Balkan Savaşı'na katıldıktan sonra 14 Haziran 1915 tarihinde kaymakam olan Ahmet Vefik Yazgan, 9 Şubat 1921 tarihinde İnebolu üzerinden Ankara'ya geçerek Milli Mücadele'ye katılmıştır. Ankara'ya geçtikten bir ay gibi kısa bir süre sonra 1 Mart 1921 tarihinde miralaylık rütbesine terfi etmiştir. 30 Ağustos 1927 tarihinde tuğgeneralliğe terfi olan Yazgan, Askeri Veterinerlik İşleri Başkanlığı görevini üstlenmiştir (Güneş, 2006: 738).

Ahmet Vefik Yazgan, Askeri Veterinerlik İşleri Başkanlığı görevinden önce de Birinci Dünya Savaşı sırasında Çanakkale Cephesi'nde 5. Ordu'nun Baş Veterinerliği görevinde bulunmuştur. Baş veterinerlik görevini 1915 yılından 1918 yılına kadar aralıksız sürdürmüştür. Ancak savaşın 1918 yılında kaybedilmesi ile Çanakkale'de bulunan 5. ve 8. Ordu dağıtılmış ve Ahmet Yazgan'ın buradaki görevi noktalanmıştır (Dinçer, 1980: 256). Milli Mücadele Dönemi'nde Güney Cephesi'ne bağlı olan

12. Kolordu Hayvan Hastanesi ve Ecza Deposu, cephenin kaldırılması üzerine 1921yılıının Haziran ayında Garbi Anadolu Menzil Müfettişliği'nin emrine verilmiş ve baş veterinerlik görevine 13 Şubat 1922 tarihinde Ahmet Vefik Yazgan atanmıştır. Daha sonra 3 Haziran 1923 tarihinde Askeri Veterinerlik İşleri Başkanlığı görevine atanan Yazgan, bu görevini 4 Ağustos 1932 (Güneş, 2006: 738) tarihinde emekli olana kadar sürdürmüştür (Dinçer, 1980: 261-263).

Emekliye ayrıldıktan sonra TBMM Beşinci Dönemi için yapılan seçimlere katılarak Urfa Mebusu seçilen Yazgan, 8 Şubat 1935 tarihinde mebusluk mazbatasını almıştır. 1 Mart 1935 tarihinde Meclis çalışmalarına katılmış ve 7 Mart 1935 tarihinde mebusluk mazbatasını onaylanmıştır. Yazgan, TBMM Beşinci Dönemi boyunca Milli Savunma Komisyonu üyeliği yapmış ve Kayseri-Eskişehir uçak fabrikalarına mütedavil sermaye verilmesi için kurulan Geçici Komisyon'da üyelik ile başkanlık görevlerinde bulunmuştur. Ayrıca bu dönemde, Fevzi Paşa-Diyarbakır demiryolunun açılış törenine katılacak heyete iştirak etmiştir (Güneş, 2006: 738-739). Ahmet Vefik Yazgan, TBMM Altıncı Dönemi'nde de seçimlere katılmış ve 26 Mart 1939 tarihinde almış olduğu 535 oy ile yeniden Urfa Mebusu seçilmiştir. Altıncı yasama dönemi boyunca Milli Savunma Komisyonu üyeliği görevini sürdürmüştür (Binark, 2004: 728).

TBMM Altıncı Dönemi yasama çalışmalarında, Türkiye-Suriye arasındaki arazi meselelerinin sonlandırılmasına dair kanun tasarısı, Hatay halkının askerlik işleri ve Hatay'da vilayet kurulması hakkındaki kanun tasarısı, Milli Korunma Kanunu, Devlet Demiryolları İstimlak kanun tasarılarını görüşmek için kurulan Geçici Komisyonlarda da üyelik ve başkanlık yapmıştır (Binark, 2004: 728). Yabancı dili Fransızca olan, Yüksek Baytar Mektebi mezunu, Milli Mücadele Dönemi'nde harp sahasında ve sonrasında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde almış olduğu görevleri büyük bir gayret ile yerine getirmeye çalışan Urfa Mebusu General Ahmet Vefik Yazgan 29 Haziran 1953 tarihinde hayatını kaybetmiştir (TBMM Albümü, 2010: 291). Yazgan'ın naaşı Ankara'da bulunan Cebeci Asri Mezarlığı'na defnedilmiştir (Güneş, 2006: 739)

1. TBMM V. DÖNEM MECLİS FAALİYETLERİ

1.1. Takrirleri (Önergeleri)

Urfa Mebusu Ahmet Vefik Yazgan ve Kırşehir Mebusu Ali Rıza Esen Beyler tarafından, Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü Kanunu'nun yirminci maddesinin açıklanmasına dair 4/45 sayılı takrir verilmiştir. Bu takrir incelenmek ve yanıtlanmak üzere Ziraat ve Bütçe Komisyonlarına havale edilmiştir. (TBMMZC, 1937: 40). Ancak ilgili komisyonlara havale edilmesine rağmen 08.06.1938 tarihli Meclis Genel Kurulunda Ahmet Vefik ve Ali Rıza Beyler, halen Bütçe Komisyonu'nda bulunan takririn kendilerine geri verilmesi için Başkanlık Divanına yeni bir takrir vermişlerdir. Verilen son takrir Meclis Genel Kurulu'nda okutulmuş ve kanun maddesinin açıklanmasına dair talep usulen kabul edilerek kendilerine geri verilmiştir (TBMMZC, 1938: 37).

1.2. Teklifleri

Ahmet Vefik Yazgan ve Kırşehir Mebusu Ali Rıza Esen Beyler tarafından, Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü Kanunu'na yeni bir madde eklenmesi hakkında 2/63 sayılı kanun teklifi sunmuşlardır ve bu kanun teklifi Bütçe Komisyonu'na havale edilmiştir (TBMMZC, 1938: 74). Verilen bu kanun teklifi Bütçe Komisyonu tarafından incelenmiş, Bütçe Komisyonu Mazbatasını ile birlikte kanun teklifi gündeme alınmıştır (TBMMZC, 1938: 286). Yazgan ve Esen Beyler vermiş oldukları bu kanun teklifinde, Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü Kanunu'nun yirminci maddesi gereğince süresini dolduran ve görevinde üstün başarı gösteren birinci sınıf doçentlerin fakülte ve divanın gerekçeli teklifi ile Bakanlık tarafından profesörlüğe yükseltilebileceğini ifade etmişlerdir. Hükümetin kanun tasarısında

yirminci madde için, birinci sınıf doçentlerin üstün başarıları sebebiyle terfi alabilecekleri ancak süresini doldurmadan terfi ettiği derecenin maaşını alamayacağı şeklinde yazıldığını da belirtmişlerdir. Ancak bu yazının Ziraat Komisyonu'nun 27.05.1933 tarihli 1/715 numaralı mazbatasında, ülkemizde bilim ve fennin ilerlemesi amacıyla kaldırıldığını, Bütçe Komisyonu'nun ise sessiz kalarak kanun boşluğuna sebebiyet verdiğini ifade etmişlerdir (TBMM Mazbataları, B:70, s: 207).

Bu kanun boşluğu dolayısıyla, Yüksek Ziraat Enstitüsü Veteriner Fakültesi'nde doçent iken görevlerindeki üstün başarı sebebiyle profesörlüğe terfi eden beş akademisyenin profesör maaşı alamadıkları belirtilmiştir. Ahmet Vefik Yazgan ve Ali Rıza Esen Beyler bu sebeplerden ötürü akademisyenlerinin mağduriyetlerinin giderilmesi, terfilerinden itibaren maaşlarını alabilmeleri için 2/63 sayılı kanun teklifini vermişlerdir. Bütçe Komisyonu görüşmelerinde verilen bu kanun teklifi esas olarak kabul edilmiştir. Belirtilen beş akademisyenden önce aynı şekilde terfi alan başka akademisyenlerin de olduğu tespit edilerek, onların da bu haktan faydalanmaları komisyon müzakereleri sonucunda sağlanmıştır (TBMM Mazbataları, B:70, s: 207). Kanun teklifi ile Bütçe Komisyonu Mazbatası Meclis Genel Kurulu'nda okunmuştur. Birinci müzakereleri yapılan kanun teklifinin birinci maddesi, Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü'nün kurulmasından önce Ziraat, Baytar ve Orman Yüksek Mekteplerinde müderrislik yapıp, enstitü kurulduktan sonra bu enstitüye doçentlik ile girenlerden, üstün başarılarından ötürü terfi ettirilmiş olanlara profesörlük maaşı verilmesine dairdir. İkinci madde, kanunun yayımlandıktan sonra yürürlüğe gireceğine, üçüncü madde ise kanunu yürütmeye Maliye ve Ziraat Bakanlarının yetkili olduğuna dairdir (TBMMZC, 1938: 4).

Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü Kanunu'na yeni bir madde eklenmesi hakkında 2/63 sayılı kanun teklifinin ikinci müzakereleri de yapılmış ve toplam üç maddesi de Genel Kurulda oylanarak kabul edilmiştir (TBMMZC, 1938: 31). Kanun teklifi 6 Haziran 1938 tarihinde kabul edilmiş, yayın ve ilanının Cumhurbaşkanlığı tarafından 13 Haziran 1938'de Başbakanlığa 4/436 numaralı tezkere ile bildirilmiştir. Sonuç olarak Ahmet Vefik Yazgan ve Kırşehir Mebusu Ali Rıza Esen Beyler tarafından, Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü Kanunu'na yeni bir madde eklenmesi hakkında 2/63 sayılı kanun teklifi Resmi Gazetede 15 Haziran 1938 tarihinde 3934 sayılı karar ile yürürlüğe girmiştir (TBMMKD, Kanun No: 3435).

1.3. Konuşmaları

Urfa Mebusu Ahmet Vefik Yazgan, 1935 Mali Yılı Eğitim Bakanlığı Bütçesi müzakerelerinde Meclis kürsüsüne gelmiş, ülkenin kültür ve eğitim faaliyetleri için ayrılan ödeneği az bulduğunu belirterek sözlerine başlamıştır. Verilen paraların karşılığını alma hakkına sahip olduklarını belirten Yazgan, sınav dönemlerinin yaklaşması dolayısıyla bütün ailelerin çocuklarının sınıflarını geçip geçemeyeceği konusunda kederlendiklerini ifade etmiştir. Bu kederlenmenin sebebinin ise okullara giden çocukların hemen hemen hepsinin sınıfta kalmalarından kaynaklandığını belirtmiştir. Yazgan, bu problemin nedenlerinin anlaşılması gerektiğini belirtmiş, bu başarısızlığa sebep olarak ise okullarda yalnızca okutma eğitimi verilirken, öğretim eğitiminin verilmemesinden kaynaklandığı fikrinde olduğunu izah etmiştir. Gençlerin başarılı olabilmelerinin yolunun disiplinden geçtiğini ve disiplini sağlamanın ise para ile değil bakanlığın çıkaracağı bir yönetmelikle sağlanabileceğini belirtmiştir (TBMMZC, 1935: 252-255).

Eleştirilerine devam eden Yazgan, eğitim öğretim döneminin 270 gün olarak kabul edildiği halde uygulamada yalnızca 120-150 gün olduğunu belirtmiştir. Yüksek bir programın 120-150 gün gibi bir sürede öğrenciler tarafından zihinlerine sindirilemeyeceğini belirterek, Eğitim Bakanı'ndan 270 günlük sürenin uygulanmasını rica etmiştir. Disiplin konusuna dönen Yazgan, disiplinin yalnızca öğrenciler için değil öğretmenler için de uygulanması gerektiğini ifade etmiştir. Bakanlığın

öğretmenleri zamanında tayin etmesi, derslerine vaktinde girmesi ve öğretmenlerimizin okullarında milli terbiyeye dikkat çekmesi gerektiği hususlarını belirtmiştir. Öğretmenlerin Cumhuriyete layık unsurlar yetiştirmesi gerektiğini, çünkü Cumhuriyeti bağımsızca yaşatacak olanların kendi evlatlarımız olacağını ifade etmiştir. Ahmet Vefik Yazgan, eğitim öğretim döneminin tam olarak uygulanması ile başarının geleceğini belirterek sözlerini noktalamıştır (TBMMZC, 1935: 255-256).

Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü 1935 yılı bütçesi müzakerelerinde söz alan Urfa Mebusu Ahmet Vefik Yazgan, tüm ülkeler içerisinde veterinerlik okullarının en yükseklerinin ülkemizde kurulduğunu belirtmiştir. Avusturya, Almanya, Danimarka, Belçika ve Fransa’da bulunan okulların tek tek incelendiğini, yeni kurulan Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü’nün tüm bu ülkelerdeki okullardan çok daha yüksek olduğunun anlaşıldığını ifade etmiştir. Yazgan, enstitü için kurulan binanın harikulade olduğunu, enstitü araç ve gereçlerinin gün geçtikçe geliştiğini belirtmiştir. Bu sebeplerden ötürü Yüksek Ziraat Enstitüsü’nden mezun olacak veterinerlerin memlekete daha faydalı olacak şekilde yetiştirilmelerini Ziraat Bakanı Muhlis Erkmen’den beklediklerini beyan ederek konuşmasını tamamlamıştır (TBMMZC, 1935: 332).

Bitkileri hastalık ve zararlı böceklerden koruma hakkında kanun tasarısı müzakerelerinde, memlekete girecek veya çıkacak bitkilerin gümrükte tabi tutulacağı usuller ile ilgili söz alan Yazgan, gümrüklere gelen hastalıklı bitkilerin ya kabul edildiğini ya da reddedildiğini açıklamıştır. Ancak kanun tasarısının dördüncü maddesinde “hastalıklı bitki temizlenir” şeklinde yazılmasını eleştirmiştir. Ülkemizde temizleme ve kontrol istasyonları yapıldığını ve hastalık ortaya çıktığında buralarda imha edildiğini belirten Yazgan, “hastalıklı bitki temizlenir” tabirinin keyfiyete haiz olacağını belirtmiştir. Bir bitkinin hastalıktan temizlenmesinin uzun süre alacağını bu sebeple temizlemenin mümkün olamayacağını ifade etmiştir. Ayrıca Türkiye’den başka bir ülkeye az veya çok hastalıklı bir bitki gittiği zaman red ve iade edildiğini belirten Yazgan, aynı usulü bizim de uygulamamız gerektiğini ifade etmiştir. Yazgan, kurulacak temizleme ve yok etme komisyonunu oluşturacak üyeler ile ilgili açıklık getirilmesini talep ederek konuşmasını tamamlamıştır (TBMMZC, 1936: 114).

Bitkileri hastalık ve zararlı böceklerden koruma hakkında kanun tasarısı müzakerelerinde, ülkemizde yetişen bitki ve ürünlerin korunmasına dair madde ile ilgili söz alan Yazgan maddeyi eleştirmiştir. Maddede sahipli topraklarda bir hastalık ortaya çıktığında o yerin sahibi tarafından ziraat memurlarına bildirilmesi istendiğini belirten Yazgan, sahipsiz topraklar için bir açıklama olmamasını yanlış bulmuştur. Hastalığın sahipli veya sahipsiz nerede zuhur ederse etsin tüm bölgeyi etkileyeceğini hatırlatan Yazgan, hastalığın bildirilmesi gereken kişilerden birinin de bekçiler olduğunu ancak maddeye yazılmadığını açıklamıştır. Yazgan bu eksikliğin giderilmesi için maddeye bekçilerin de eklenmesi yönünde taksir vermiştir. Ancak taksiri yapılan oylamada dikkate alınmayarak madde aynen kabul edilmiştir (TBMMZC, 1936: 116-118).

Ziraat Bakanlığı görev ve teşkilatı hakkında kanun tasarısı müzakerelerinde, Ahmet Vefik Yazgan Veteriner Genel Müdürlüğü görevleri sırasında birçok eser okuduğunu ifade ederek sözlerine başlamıştır. Ülkemizde hayvan hastanesi açmak, parklar yapmak gibi konuları okuduğunu ancak vazifesi boyunca bunların hiçbirini görmediğini belirtmiştir. Hayvanlarımız ve bitkilerimizin sağlığı için ülkemizde mevcut olan parazit ve mikropların tespit edilerek, morfoloji ve biyoloji teamüllerinin uygulanması gerektiğini bu sebeple de acilen bir laboratuvar kurulmasını talep etmiştir. Hayvanları bulaşıcı hastalıklardan korumanın ve iyi beslemenin önemine değinen Yazgan, hayvanların sadece samanla beslenmesinden dolayı verim alınmadığını belirtmiştir. Ülkemizde önceki senelerde hayvan ırkının çok yüksek kalitede olduğunu ancak kötü beslenme, bakımsızlık ve gıdasızlık sebebiyle soy kalitesinin düştüğünü izah etmiştir. Hayvanların iyi beslenmesi için suni çayırılık yapılması ve ot

yedirilmesi gerektiğini belirten Yazgan, Ziraat Bakanlığı'nın gerekli tedbirleri almasını temenni etmiştir (TBMMZC, 1937: 70-72).

Ziraat Bakanlığı 1938 Mali Yılı Bütçesi müzakerelerinde söz alan Urfa Mebusu Ahmet Vefik Yazgan, geçmişte görülen bazı eksikliklerden dolayı Hükümet'in çalıştığını ve bu eksiklikleri ortadan kaldırmak için Ziraat Enstitüsü binasını inşa ettiklerini hatırlatmıştır. Eşine Avrupa'da dahi rastlanmayan bu bina için milyonlar harcadığını ve bu binada kurulan laboratuvarların muntazam olduğunu ifade etmiştir. Yazgan, tüm bunlara rağmen öğrencilerin istenilen düzeyde yetişmediğini belirtmiş, Ziraat Bakanı'nın ne düşündüğünü sormuştur. Sözlerine devam eden Yazgan, okulda kitap olmadığını ve öğrencilerin kırık dökük notlar ile çalışmak zorunda kaldıklarını belirtmiştir. Uzmanların 45 dakika süren dersleri mecburen 22 dakika işlediklerinden yakınan Yazgan, Almanca konuşan uzmanların tercüman aracılığı ile anlatılanları Türkçeye çevirdiğini bu sebeple derslerin süresinin kısaldığını ifade etmiştir. Bu şekilde eğitim alan öğrencilerin yetersiz olduğunu belirten Yazgan, enstitüden alınacak randımanın daha yüksek olması için Ziraat Bakanı'nın ne düşündüğünü sorarak konuşmasını tamamlamıştır (TBMMZC, 1938: 273-274).

2. TBMM VI. DÖNEM MECLİS FAALİYETLERİ

2.1. Konuşmaları

Gümrük ve Tekel Bakanlığı 1939 Yılı Bütçesi müzakerelerinde söz alan Ahmet Vefik Yazgan, İzmir'de Çeşme'ye gittiğini ve vatandaşlardan aldığı duyumlara göre, kara sularımıza giren yabancı kayık ve motorların müsadere edilerek, müzayede aracılığıyla satışa çıkarıldığını belirtmiştir. Yapılan bu müzayedelere dışarıdan Rumların da katıldığını, satılığa çıkarılan malı vatandaşımız almak istediği zaman ilk önce gümrüğünü ödemesinin talep edildiğini ifade etmiştir. Ancak yabacılardan bu ücretin talep edilmemesi dolayısıyla vatandaşa haksızlık olduğunu belirten Yazgan, Urfa'ya gidip gelirken gördüğü, tahta ve tenekeden yapılmış gümrük barakasının çok çirkin bir manzaraya sebebiyet verdiğini iletmıştır. Islahiye'de harikulade tren istasyonumuz, askeri binalarımız olduğunu hatırlatan Yazgan, buna rağmen gümrük memurlarının ve ailelerinin vagonlar içerisinde perişan halde olduklarını beyan etmiştir. Gümrük memurlarının bu binalarda oturmasının zorunluluk olduğunu belirten Yazgan, Gümrük ve Tekel Bakanı'nın bu konularda izahatta bulunmasını rica ederek konuşmasını tamamlamıştır (TBMMZC, 1939: 198).

İçişleri Bakanlığı 1939 Yılı Bütçesi müzakerelerinde Ahmet Vefik Yazgan, İçişleri Bakanlığı'nın en önemli görevinin asayişin temin etmek olduğunu belirterek sözlerine başlamıştır. İçinde bulunulan dönemde asayişin mükemmel şekilde temin edildiğini belirtmiş, iki yıl önce Urfa'ya giderken yaşadığı anıyı anlatmaya başlamıştır. Suruç'tan Urfa'ya otomobil ile giderken, kendilerine eşlik eden şoförün kendisine yol kenarındaki delikleri gösterdiğini ve bir zaman bu deliklerden şoförü otomobili ile birlikte Suriye'ye kaçırdıklarını aktarmıştır. Yine aynı bölgede daha önce jandarma eşliğinde geçirilen koyun, keçi sürülerinin bugün köylü tarafından emniyetli bir şekilde geçirildiğini belirtmiştir. Yazgan, Urfa'nın asayiş ve güven içerisinde olduğunu belirterek teşekkürlerini iletmıştır. Su işlerine değinen Yazgan, Belediyeler Bankası'nın büyük paralar harcayarak şehirleri susuzluktan kurtarmaya çalıştığını, Urfa ve her ilde durumun iyiye gittiğini ifade etmiştir (TBMMZC, 1939: 206).

Sözlerine devam eden Yazgan, Ankara'da konut yetersizliği ve konut pahalılığına değinmiştir. Çankırı kapısında küçücük 70 metrelik yerlerin metre karesinin 37 liraya satıldığını belirtmiştir. Bu şekilde metre karesi yüksek olan yerlere ev yaptırmaya herkesin maddi gücünün yetmeyeceğini ifade eden Yazgan, insanların muhitlere ucuz olduğu için kaçtıklarını belirtmiştir. Benzinin teneke fiyatının 450 kuruştan, 1939 yılında 250 kuruşa indiğini hatırlatan Yazgan nakliyenin ucuzlatılması ile konut pahalılığının önüne geçilebileceğini izah etmiştir. Memleketin kurak olmasından dolayı dışarıdan ağaç

arak yetiştirmeye çalıştığımızı değinen Yazgan, bu ağağların yetişmesi için kullanılan suyun metre küpüne 15 kuruş verildiğini belirtmiştir. ubuk Barajı'nda 15 milyon ton su mevcut olduğunu ve miktarın arttığını belirten Yazgan, ağağ sulaması için verilen ücretlerde %50 indirim yapılmasını talep ederek sözlerini noktalamıştır (TBMMZC, 1939: 206-207).

Ziraat Bakanlığı 1939 Yılı Bütçesi müzakerelerinde kürsüye gelen Ahmet Vefik Yazgan, memleketin köy kalkınması ve ziraatiliğin yükselmesinin gerekliliğine vurgu yapmıştır. Köylünün enerjik olması, mahsulatın iyi olması için köylülere toprak verilmesi gerektiğini ifade eden Yazgan, köylüyü 40-50 lira yevmiyeye olan bağımlılıktan kurtarmak gerektiğini belirtmiştir. Sıtma ile savaşılarak, nehirlerin taşması engellenerek köylüye enerji verileceğini ifade etmiştir. Ziraat siyasetimizde plan ve program gerekliliğini dile getiren Yazgan, köylülerin kalkınması için iyi veteriner, iyi ziraatçı, iyi ormancı yetiştirmek gerektiğini beyan etmiştir. Bu ihtiyaı karşılamak adına Yüksek Ziraat Enstitüsü kurulduğunu hatırlatmıştır ancak öğrencilerin kitap ve not ihtiyaçlarının yetersizliğini bir kez daha dile getirmiştir. Enstitüye yurt dışından getirilen uzmanlardan istifade edilemediğinden yakınan Yazgan, ğrencilerin 8 saat teori dersleri çalışmak zorunda kalmasını eleştirmiştir (TBMMZC, 1939: 361).

Sözlerine merinos koyunu yetiştiriciliği ile devam eden Yazgan, bu ırkın ülkemizde yetiştirilmesi için 4-5 yıllık bir sreye ihtiyaç olduğunu belirtmiştir. Koyun ve kuzulardan elde edilen tüy olan yapağının fabrikalar tarafından 60 kuruşa alınmak istediğini belirten Yazgan, 1939 yılında zor bela bu rakamın 100 kuruşa çıkarıldığını beyan etmiştir. Yazgan, Milli Ziraatımız için tarımda beygir kullanımının artırılması gerektiğini, Milli Savunma Bakanlığı'nın satın alacağı 3-4 bin adet beygir ile karşılık alınamayacağını ifade etmiştir. Çiftçilerin kz kullanarak 30 dönüm, beygir kullanarak ise 100 dönüme kadar ekim yapabileceğini aktarmıştır. Yazgan, Ziraatta beygir kullanımının amaçlarımızdan biri olması gerektiğini yineleyerek sözlerini tamamlamıştır (TBMMZC, 1939: 361).

Bulaşıcı hastalıklarla mücadele kapsamında istihdam edilecek memurlara verilecek ücretlere dair kanun tasarısı müzakerelerinde söz alan Urfa Mebusu Ahmet Vefik Yazgan, bulaşıcı hastalıklarla mücadele kapsamında çoğu zaman görev aldığını hatırlatmıştır. Milli Mücadele'den sonra ülkenin dört bir yanının bulaşıcı hayvan hastalıkları etkisi altında kaldığını belirten Yazgan, bu etkinin kırılması için askeri ve idari veterinerlik teşkilatlarının senelerce çalıştığını ifade etmiştir. Veterinerlerin gece gündüz, kış kıyamet demeden, köylerde, dağlarda ve tepelerde çalıştıklarını hatırlatan Yazgan, veterinerlerin doğudan batı demeden çalışarak, ailelerinden aylarca uzakta kalarak milli vazifelerini yerine getirdiklerini belirtmiştir. Bakanlar Kurulu'nun bir kararnamesi ile veterinerler için harcırah derecesinde bir maaş ikramiye verilmesinin doğru olacağını ifade eden Yazgan, veterinerlerin gördükleri hizmetin diğer başka memurların hizmetleri ile karşılaştırılamayacağını ifade etmiş ve Genel Kurul'dan yükselen "Doğru" nidaları arasında sözlerini tamamlamıştır (TBMMZC, 1939: 147).

Fransa'nın başkenti Paris'te kurulacak olan Uluslararası şarap Ofisi'ne dair antlaşmaya katılmamız hakkındaki kanun tasarısının müzakerelerinde söz alan Ahmet Vefik Yazgan, şarap Ofisi hakkında çok kuvvetli bir bilgi sahibi olmadığını belirtmiştir. Bazı kaygılarını dile getirmek için kürsüye çıkan Yazgan, daha önceki yıllarda afyon üretimi yasaklanan bazı mıntıkların zor durumda olduğunu belirtmiştir. Yazgan, eğer zm işi de afyondaki gibi üreticiye zarar verecekse bu karardan kaçınılması gerektiğini Hükümet'ten rica etmiştir. rgp, Avanos, Nevşehir ve Arapsun halkının, doğal koşullar gereğince temel geçim kaynağının afyonculuk ve bağcılık olduğunu belirten Yazgan, bu bölgelerde afyon ekimi yapılamadığı için bu memleketlerin yıllık 200.000-300.000 lira zarar ettiğini ifade etmiştir. Bu bölgelerin tren istasyonlarına uzak olması sebebiyle zm ihracatında problemleri olduğunu kaydeden Yazgan, şarap Ofisi sebebiyle ülkemizin zmclğnn zarar görebileceği endişelerini dile getirmiştir. 1938 yılında Tekel İdaresi bu bölgelerdeki zmleri satın almamış olsaydı,

bölge halkının sefalet yaşayabileceğini hatırlatmış, afyon ekimindeki gibi problemler yaşanmaması dileğini ileterek konuşmasını noktalamıştır (TBMMZC, 1939: 41).

İçişleri Bakanı Faruk Öztrak ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Dr. Hulusi Alataş'ın, Erzincan depremi sahasında yapılan işler ile ilgili verdikleri beyanatlar görüşülürken söz alan Ahmet Vefik Yazgan, Hükümet'in, milletimizin ve tüm insanlığın deprem felaketine göstermiş olduğu hassasiyete teşekkür etmiştir. Yazgan, Erzincan'a tren yolu ulaşmamış olsaydı çok daha zorluklarla bölgeye varılabileceğini hatırlatmış, bugünkü durumun daha iyi olması sebebiyle Büyük Şefimizin kıymetli eserlerinin takdis edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Felaket sebebiyle ölenlere üzüldüklerini, pek çok evin harap olduğunu belirten Yazgan, Milli Şef'in etrafında daha sıkı birleşerek daha büyük işler başarılacağına gönülden inandığını ve bu sebeplerle müsterih olduğunu açıklayarak sözlerini tamamlamıştır (TBMMZC, 1940: 49).

Türkiye ile Suriye arasında dostluk ve iyi komşuluk antlaşmasının onaylanması hakkındaki kanun müzakereleri için kürsüye gelen Yazgan, seçim bölgesinin Urfa olması sebebiyle sürekli Suriye'ye gidip geldiğini ve hatta bazen Halep şehrinde kaldığını ifade etmiştir. Transit yol ile Halep'e giderken çeşitli zorluklarla karşılaştığını belirten Yazgan, sınırı geçer geçmez Suriyeli memurların her şeyi kontrol etmelerinden ve beyanname istemelerinden şikâyet etmiştir. Transit yol ile geçmelerinden dolayı mallarının beyannamesini isteyen memurlara, transit yolu kullanmadıklarını doğrudan doğruya geçtiklerini anlatmalarına rağmen zorluk çıkarıldığını belirten Yazgan, Urfalı bir tüccarın bu yoklama sırasında 500 lirasına dahi el konulduğunu ifade etmiştir. Yazgan, diplomatik pasaporta sahip oldukları halde Halep şehrinde tüm eşyaların açılarak kontrol edildiğini anlatmıştır. Ahmet Vefik Yazgan, gerek milletvekilleri ve memurlara gerekse Urfa'dan giden yolculara, Suriyeli memurlar tarafından çıkartılan zorluklara çözüm bulunmasını hükümet'ten rica ederek konuşmasını noktalamıştır (TBMMZC, 1940: 54-55).

Ağıllar kanununun birinci maddesinde yer alan mecburi sürenin uzatılmasına dair kanun hakkındaki müzakereler için söz alan Ahmet Vefik Yazgan, ülkemizde hayvan yetiştiriciliğinin fazla olması bakımından bu kanunda yer alan mecburi sürenin uzatılmasının yerinde olacağını belirtmiştir. Eski ağıllar kanununun, ağılların üzerine kiremit konulması, duvarların tuğladan yapılması, zeminin çimento olması gibi halka birtakım zorluklar yüklediğini hatırlatan Yazgan, bu isteklerden dolayı memlekette ağır yapılamadığını belirtmiştir. Bu düzeltmenin çok yerinde olduğunu, ancak ülkemizde ağır yapılması için barındırılacak hayvanların yemlerinin de düşünülmesi gerektiğini ifade etmiştir. Hayvanlar için mera ve otlığa ihtiyaç olduğunu ancak Orman kanunu müzakerelerinde meralar tesis edileceği söylendiği halde yıllardır yapılmamasını eleştirmiştir. Yazgan, Ziraat Bakanlığı'nın tıpkı bu kanunda yapmış olduğu gibi otlak ve mera konularının çözümü için de bir kanun getirmesini rica ederek kürsüden ayrılmıştır (TBMMZC, 1941: 31).

Askeri tayinat ve yem kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine dair kanun müzakerelerinde söz alan Yazgan, askeriye için hayvanların beslenmesi ile ilgili uzun yıllardır çaresizlik içinde olduğumuzu ifade etmiştir. 10 yıl boyunca bu işlerin başında bulunduğunu hatırlatan Yazgan, çeşitli doğal afetler sebebi ile hayvanların mahsur, çaresiz ve aç kalabildiğini belirtmiştir. Hayvanların ölmediğini ancak iş göremez hale geldiğini belirten Yazgan, Milli Savunma Bakanlığı'nın bu gibi durumlarda gıda mübadelesi gereğince daha pahalı olan bir besini hayvana veremeyeceğini ifade etmiştir. Açıklamasını örneklendiren Yazgan, bu gibi durumlarda ekmek bulunamazsa, çaresizlikten ötürü arpa ekmeği verilebileceğini beyan etmiştir. Yazgan hükümetin vermiş olduğu kararı desteklediğini belirtmiş, uzun yıllar yapmış olduğu askeri veterinerlik hayatında bu gibi durumların sürekli yaşandığını yinelemiştir. Gıda mübadelesi cetvelinin 150 ayrı kalemden oluştuğunu belirten Yazgan, cetvelin eksikleri ve fazlası olduğunu ancak bu gıdaların kalorilerinin muhafaza

edilerek hayvanlara verilmesinin doğru yöntem olacağını ifade etmiştir. Bu kanunun sürekli uygulanması gerektiğinin altını çizen Yazgan böylelikle Türk Ordusu'nun sıkıntıdan kurtulacağını belirtmiştir (TBMMZC, 1942: 131).

Milli korunma kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine dair kanunun müzakerelerinde kürsüye çıkan Yazgan, kanunun önemi hakkında söz alan diğer mebuslara iştirak ettiğini belirtmiştir. Fiyatların yüksek olmasından ileri gelen bu kanunun bazı fedakârlıkların yapılmasını zorunlu kıldığını belirtmiştir. Yazgan, daha önce edindikleri bilgiye göre kumaş, elbise ve ayakkabıların tek tipleştirileceğini ancak bu konuda bir adım atılmadığını ifade etmiştir. Kamu ve özel sektöre ait fabrikalarda kumaşların iki, üç tipe indirildiği takdirde yapılacak olan fedakârlığa katkı sağlayacağını düşünen Yazgan, bu sayede daha az zamanda daha çok kumaş elde edilebileceğini belirtmiştir. Bu konuda Hükümet'in fikrini soran Yazgan, konuşmasını tamamlamıştır (TBMMZC, 1942: 175).

SONUÇ

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde 1935-1943 yılları arasında Urfa Mebusluğu yapan Ahmet Vefik Yazgan, çoğunlukla ülkenin zirai kalkınma ve zirai problemleri üzerine meclis faaliyetlerinde bulunmuştur. Ülkenin zirai gelişimini gerçekleştirebilmesi adına ciddi çabalar sarf etmiştir. Ahmet Vefik Yazgan'ın Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Beşinci Yasama Dönemi'nde, Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü Kanunu'na yeni bir madde eklenmesi hakkında vermiş olduğu 2/63 sayılı kanun teklifinin kabul edilerek yürürlüğe girmiş olması, bir kanun boşluğunu ortadan kaldırması bakımından çok önemlidir. Eğitim, ziraat, askeri ve veterinerlik ile ilgili alanlarda Meclis kürsüsünde yer aldığını gördüğümüz Yazgan'ın uzmanlık alanlarına uygun konularda söz aldığını söyleyebiliriz. Ahmet Vefik Yazgan'ın olayları ele alış yöntemi bakımından, sakin bir yapısının olduğunu, ülkenin kalkınmasını ilgilendiren konularda milli menfaatleri göz önünde tuttuğu çok açıktır.

Meclis'teki konuşmalarından seçildiği Urfa iline ziyaretlerde bulunduğunu gördüğümüz Yazgan, Urfa'nın asayiş ve gümrük ile ilgili sorunlarına da temas etmiştir. Yazgan'ın, Ürgüp ve çevresi, Ankara, Urfa gibi farklı illerin sorunlarına değinmesi ülkedeki problemlere duyarlı olduğunun ve "sadece seçildiği ilin değil tüm illerin vekilliğini yapması" prensibine uyduğunun göstergesidir. Mesleğinin vermiş olduğu yetkinlikten dolayı Yüksek Ziraat Enstitüsü ile yakından ilgilenmiş, kurumun eksiklerinin giderilmesi için çalışmalar yapılması gerektiğine ve bu kurumun ülkemiz için önemine birçok defa vurgu yapmıştır. Ahmet Vefik Yazgan'ın Meclis konuşmaları değerlendirildiğinde, Genel Kurul'a hitap ederken kullandığı üsluptan saygılı ve kibar bir yapıya sahip olduğu ve fikirlerini çekinmeden ortaya koyduğu anlaşılmaktadır. Tüm bu yönleri ile General Ahmet Vefik Yazgan mebusluk yaptığı dönemlerin iyi izler bırakan şahsiyetleri arasında yerini almıştır.

KAYNAKLAR

1. TELİF ESERLER

Ahmad, Feroz (2012). *Modern Türkiye'nin Oluşumu*, İstanbul: Kaynak Yayınları.

Binark, İsmet (2004). *Türk Parlamento Tarihi TBMM-VI. Dönem (3 Nisan 1939-15 Ocak 1943) VI. Dönem Milletvekillerinin Özgeçmişleri*, Ankara: Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları

Diñer, Ferruh (1980). Türkiye'de Askeri, Veteriner Hekimlik Tarihi Üzerine Araştırmalar, *Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi, C. 27, S. 1.2, s. 256.*

Ertem, Barış (2010). Serbest Bir Muhalefet Denemesi Olarak Serbest Cumhuriyet Fırkası, *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, Cilt. 1, Sayı: 2, Aralık 2010, s. 1-22.

Güneş, İhsan (2006). *Türk Parlamento Tarihi TBMM-V. Dönem (1935-1939) Özgeçmişler*, Ankara: Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları.

Karpat, Kemal H (2015). *Türk Siyasi Tarihi*, İstanbul: Timaş Yayınları.

Tunçay, Mete (2015) *Türkiye Cumhuriyeti'nde Tek-Parti Yönetiminin Kurulması 1923-1931*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

2. ARŞİV BELGELERİ

A. TBMM ARŞİVİ

Türkiye Büyük Millet Meclisi Beşinci Dönem Meclis Tutanakları

Türkiye Büyük Millet Meclisi Altıncı Dönem Meclis Tutanakları

Türkiye Büyük Millet Meclisi Beşinci Dönem Kanunlar Dergisi

Türkiye Büyük Millet Meclisi Beşinci Dönem Mazbataları

Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü

EKLER

EK 1: Urfa Mebusu General Ahmet Vefik Yazgan'ın mebusluk haricinde herhangi bir vazifesi olmadığına dair CHP Genel Başkanlığına yazılı beyanı

T. B. M. M.

26/11/1936

.....Enrolmanı

C. H. P. Genel Başkanlığına

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Saygılıktan başka hiç
bu yerde vazifemi bulunma-
dığını arz ederim

Urfa Saygıları
Gen. Ahmed V.
Yazgan

937
59

16

Kaynak: (Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 490.1.0.0.235.933.1, 26.11.1936, s. 16.)